

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/247992,Elzbieta-Wojcieszek-Ks-Kanonik-Mieczyslaw-Golniewicz-1908-1962-Szef-Duszpasterstwa.html>
24.09.2026, 01:19

Elżbieta Wojcieszek: Ks. Kanonik Mieczysław Golniewicz (1908-1962). Szef Duszpasterstwa Oddziałów Wartowniczych przy Armii Brytyjskiej

Kluczową rolę w opiece duszpasterskiej i humanitarnej nad milionami Polaków w powojennej rzeczywistości politycznej odegrały polskie misje katolickie i księża, w większości byli więźniowie KL Dachau.

[Kościół Niemcy Obozy koncentracyjne Polskie Siły Zbrojne poza krajem Polskie wojsko Wielka Brytania](#)

27.02

Widok ogólny KL Dachau po wyzwoleniu obozu przez wojska amerykańskie. Po lewej stronie widoczne jest ogrodzenie i wieże strażnicze, po prawej baraki mieszkalne. Dachau, 29 kwietnia 1945 r. (fot. z zasobu AIPN)

W wyniku rozstrzygnięć międzynarodowych kończących II wojnę światową, wielu polskich żołnierzy tworzących Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie pozostało na emigracji. Część z nich zdecydowała się na służbę w Polskich Oddziałach Wartowniczych (ang. *Polish Guard Companies*) – pomocniczych formacjach tworzonymi przy Armii Brytyjskiej i Amerykańskiej.

Wszędzie towarzyszyli im duszpasterze, w tym m.in. ks. Mieczysław Golniewicz, który w 1947 r. został Szefem Duszpasterstwa Oddziałów Wartowniczych przy Armii Brytyjskiej. W niniejszym artykule podjęto próbę krótkiego scharakteryzowania jego działalności w środowisku polskiej emigracji w Hamburgu.

Polscy duchowni w okupowanych Niemczech

W chwili zakończenia wojny na terenach północnych Niemiec przebywało około 45 księży i ponad pół miliona polskiej ludności, zgromadzonej w prawie 400 ośrodkach. W okolicach Hamburga, w angielskiej strefie okupacyjnej, odprawiano w tym okresie polskie nabożeństwa głównie w kaplicach obozowych, a w latach 1956-1966 w kościele św. Józefa (Altona) w Hamburgu.

W maju 1950 r. na terenie Hamburga pozostawało nadal około 2 tys. tzw. polskich dipisów [*Displaced Persons* - przesiedleńców]. W kwietniu 1951 r. wszyscy polscy dipisi, po uchwaleniu przez Bundestag ustawy o bezpieczeństwa, otrzymali status tzw. cudzoziemca bez ojczyzny, a ich prawa zostały zrównane z obywatelami RFN. W początku lat sześćdziesiątych wszystkie obozy na terenie Hamburga zostały zlikwidowane, a ich mieszkańców przeniesiono do nowo wybudowanych mieszkań. Część z nich zdecydowała się na dalszą emigrację do USA, Wielkiej Brytanii, Nowej Zelandii, Kanady i Australii. W 1965 r. na terenie miasta mieszkało około 1852 Polaków.

Kluczową rolę w opiece duszpasterskiej i humanitarnej nad milionami Polaków w powojennej rzeczywistości politycznej oraz we wsparciu uchodźców, byłych więźniów obozów i żołnierzy, którzy znaleźli się poza granicami kraju, odegrały polskie misje katolickie i księża, w większości byli więźniowie KL Dachau.

Po wyzwoleniu z KL-Dachau w kwietniu 1945r. prawie siedemsetosobowa grupa kapłanów podjęła pracę duszpasterską wśród przymusowych wysiedleńców-dipisów. Początkowo posługę pełnili w oparciu o uzyskaną od niemieckich biskupów-ordynariuszów jurysdykcję. Dnia 5 czerwca 1945 r., za wstawiennictwem kard. Augusta Hlonda, który w tym czasie przebywał w Rzymie, Pius XII dekretem Sekretariatu Stanu z dnia 5 czerwca 1945 r. (nr 3446/45), mianował ks. bp. dr. Józefa Gawlinę Ordynariuszem dla Polaków w Niemczech i Austrii. Otrzymał on jurysdykcję personalną nad ludnością polską na tych terenach. Utworzono w ten sposób tzw. Ordynariat dla ludności polskiej w Niemczech, czyli formę duszpasterską podobną pod względem organizacyjnym do diecezji personalnej. Dla sprawniejszego i skuteczniejszego oddziaływania duszpasterskiego, cały teren trzech stref okupacyjnych Niemiec Zachodnich podzielono, zgodnie z praktyką kościelną, na jednostki administracyjne: teren Niemiec podzielono na dwa okręgi: południowy (strefa amerykańska i francuska) i północny (strefa brytyjska). Na czele każdego okręgu stanął mianowany przez ordynariusza (i zależny od kurii) delegat biskupi. Był on naczelnym kapłanem (*Chief Chaplain*), czyli szefem duszpasterstwa polskiego na swym terytorium, łącznikiem między kurią biskupią a księżmi polskimi oraz pośredniczył między duszpasterzami a władzami okupacyjnymi swego okręgu. Do jego obowiązków należało ponadto przeprowadzanie wizytacji duszpasterskich na podległym mu terenie i przysyłanie sprawozdań do kurii. Po likwidacji stanowiska delegata biskupiego, utworzono w strefie brytyjskiej i francuskiej urząd „szefa duszpasterstwa polskiego” – z podobnymi zadaniami.

Sprawy jurysdykcyjne zostały zastrzeżone wyłącznie Kurii Biskupiej dla Polaków w Niemczech, której siedziba była początkowo we Freimann koło Monachium, a od września 1945 r. została przeniesiona do Frankfurtu nad Menem. Dla księży organizowano regularne spotkania w dekanatach, rekolekcje i kursy dokształcające.

Stałą organizację kościelną – z podziałem na dekanaty, senioraty i obwody duszpasterskie – w strefie brytyjskiej utworzono dopiero w sierpniu. Stan liczebny księży wynosił wtedy 257 duchownych. Siedziba dekanatu mieściła się w Wentorf i w 1945 r. liczyła siedem senioratów (Pöhls, Eckernförde, Rendsburg, Kilonia, Lubeka, Itzehoe i Hamburg). Podział na dekanaty

w strefie brytyjskiej przetrwał do połowy 1951 r., po czym z istniejących trzech kuria biskupia utworzyła jeden dekanat, obejmujący całą strefę, który otrzymał nazwę „Dekanatu północnego”.

Z uwagi na wyjątkowe i anormalne warunki pracy, szczególnie w początkowym okresie, kuria biskupia wydała 30 lipca 1945 r. bardzo szczegółową instrukcję, która zobowiązywała duszpasterzy do przesyłania miesięcznych i rocznych sprawozdań oraz odpisów ksiąg metrykalnych (dokumentujących urodzenia, małżeństwa, zgony), a w wypadkach likwidacji „parafii” – do zdeponowania całego archiwum kościelnego w kurii.

Okólnikiem nr 8 z dnia 14 sierpnia 1945 r. misja ta zatwierdziła organizację duszpasterstwa polskiego w strefie brytyjskiej, a zarazem ogłosiła, że wszyscy księża otrzymują stopień wojskowy kapitana i pobory, jakie wypłaca się byłym jeńcom wojennym.

Po rozwiązaniu Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie 15 czerwca 1947 r. wielu polskich zdemobilizowanych żołnierzy zaciągnęło się do tworzonych przy brytyjskiej armii w Niemczech służb wartowniczych i transportowych. Szefem Duszpasterstwa Oddziałów Wartowniczych przy Armii Brytyjskiej byli kolejno: ks. ppłk dr Jan Wojciechowski TJ – do 1 sierpnia 1949 r., ks. Wawrzyniec Wnuk, dziekan okręgu westfalsko-nadreńskiego – do 10 stycznia 1951 r. i ks. Mieczysław Golniewicz, który obowiązki wykonywał do chwili swej śmierci 17 lutego 1962 r.

[Czytaj artykuł Elżbiety Wojcieszek Ks. Kanonik Mieczysław Golniewicz \(1908-1962\). Szef Duszpasterstwa Oddziałów Wartowniczych przy Armii Brytyjskiej na portalu przystanekhistoria.pl](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Kościół, Niemcy, obozy koncentracyjne, Polskie Siły Zbrojne poza krajem, Polskie wojsko, Wielka Brytania

Artykuł